

MODEST PRATS I DOMINGO
SESSIÓ EN MEMÒRIA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SECCIÓ FILOLÒGICA
BARCELONA, 2016

Modest Prats i Domingo

Sessió en memòria

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES, LXIV

Modest Prats i Domingo

Sessió en memòria

Sala Prat de la Riba
24 de març de 2015

BARCELONA
2016

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Modest Prats i Domingo : sessió en memòria : Sala Prat de la Riba, 24 de març de 2015. —
(Semblances biogràfiques ; 64)
A la coberta: Institut d'Estudis Catalans, Secció Filològica
ISBN 9788499652986
I. Institut d'Estudis Catalans. Secció Filològica II. Col·lecció: Semblances biogràfiques ; 64
1. Prats, Modest, 1936-2014 2. Filòlegs — Catalunya — Biografia
929Prats, Modest

Coordinació de l'edició: Gabinet de la Presidència

© dels autors dels textos
© Fotografia de la coberta: Josep Maria Oliveras
© 2016, Institut d'Estudis Catalans, per a aquesta edició
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: març del 2016

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

Compost per Víctor Igual, SL
Imprès a Service Point FMI, SA

ISBN: 978-84-9965-298-6
Dipòsit Legal: B 5605-2016

Són rigorosament prohibides, sense l'autorització escrita dels titulars del *copyright*, la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment i suport, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer o préstec comercial, la inclusió total o parcial en bases de dades i la consulta a través de xarxa telemàtica o d'Internet. Les infraccions d'aquests drets estan sotmeses a les sancions establertes per les lleis.

Taula

Homenatge a Modest Prats i Domingo	7
Presentació, <i>per M. Teresa Cabré</i>	9
Modest Prats, l'amic, <i>per Josep M. Nadal</i>	11
Modest Prats i la llengua catalana, <i>per Francesc Feliu</i>	15
Modest Prats, <i>amicus atque magister</i> , <i>per Narcís Comadira</i>	19
Unes paraules de Modest Prats, <i>per Mariàngela Vilallonga</i>	27
Un llibre: <i>Homilies de Medinyà</i> , <i>per Xavier Folch</i>	33
«Oració de les mans», poema de Modest Prats, <i>per Josep Maria Fonalleras</i>	35
Cloenda, <i>per Joandomènec Ros</i>	37

Homenatge a Modest Prats i Domingo

Aquesta semblança recull els textos de la sessió d'homenatge a Modest Prats i Domingo (1936-2014), que va tenir lloc a la Sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, el dia 24 de març de 2015, amb motiu del primer aniversari de la seva mort. La sessió fou presidida per Joandomènec Ros, president de l'IEC, i M. Teresa Cabré, presidenta de la Secció Filològica de l'IEC, i es comptà amb l'assistència d'Irene Rigau, consellera d'Ensenyament de la Generalitat, així com d'altres autoritats gironines.

Els participants en aquest homenatge, autors dels textos d'aquesta semblança, foren Josep M. Nadal, membre de la SF i professor de la Universitat de Girona (UdG), que conduí la sessió; Francesc Feliu, professor de la UdG; Narcís Comadira, poeta i pintor; Mariàngela Vilallonga, vicepresidenta de la SF i professora de la UdG; Xavier Folch, editor, i Josep M. Fonalleras, escriptor. La presidenta de la SF obrí l'acte i el president de l'IEC va ser l'encarregat de la cloenda.

Presentació

Aquest és un acte de record i d'homenatge a Modest Prats, un acte per a reconèixer i agrair-li la tasca que va fer com a ciutadà, com a recercador, com a professor, en tota la seva magnitud. També és un acte de record, perquè és veritat que quan les persones desapareixen, tot i que inicialment diem que no desapareixeran mai, a poc a poc les anem oblidant. Organitzar avui un record per a en Modest significa que, efectivament, no l'hem oblidat i ens servirà per a tornar-lo a fer present. Seria abusiu per part meva intentar parlar d'ell, les persones que en parlaran a continuació i que han organitzat el detall d'aquest homenatge en saben molt més que jo, que el vaig conèixer però que no vaig treballar amb ell, que el vaig llegir però que no hi vaig discutir. M'estimo més deixar que siguin ells els que parlïn de la seva persona.

En Modest Prats va entrar tard com a membre a la Secció Filològica de l'Institut, no el vam poder gaudir. Des de la primera sessió, es notava que ja no era aquell Modest tan àgil, crític irònic i rialler que havia estat sempre, saltant-se les barreres més estrictament formals. No n'era, de formal, i era una cosa que se li agraiïa perquè donava confiança i relaxava les relacions entre les persones. A propòsit de la seva entrada a l'IEC, el doctor Badia, també desaparegut recentment, el mateix any que en Modest, va escriure i llegir en el Ple aquesta frase sobre la seva figura: «Modest Prats encarna la imatge que molts dels que estimem l'Institut d'Estudis Catalans voldríem que retratés tots els seus membres i, més concretament, sobretot, els que per raons professionals comparteixen la recerca i la docència». I és que en Modest no era només un professional, sinó que era un professor, un recercador, un teòleg, un pensador, un crític —un crític sistemàtic, cosa que el coneixement també agraeix per a poder tirar endavant— i un ciutadà compromès a través de la paraula i

els seus escrits. Alegrem-nos, doncs, que avui sigui entre nosaltres la seva presència i que ens escolti tot el que voldríem haver-li dit de paraula si hagués estat aquí.

M. TERESA CABRÉ
Presidenta de la Secció Filològica

Modest Prats, l'amic

No m'és gens fàcil parlar d'en Modest Prats. No ho és perquè hi ha moltes interfe-rències. Ara mateix, quan estic intentant de preparar un escrit per iniciar aquest acte, el cap se m'escapa cap a Siena. Concretament al 10 de juny de 2010, quan a mitja tarda, amb en Modest, que ja estava malalt, i uns quants amics entràvem a la Piazza del Campo. Una llum molt tènue petava damunt la Torre del Mangia. A Siena, jo hi havia anat l'hivern de 1971 en viatge de noces i en Modest m'hi va fer tornar moltes vegades. La primera, el setembre de 1975. Una colla de professors de l'Autònoma, i Girona aleshores era l'Autònoma, havíem anat a Pisa per seguir un curs de lingüística computacional. Hi havia la Gemma Rigau, en Joan Argenter, la Mila Segarra, en Jesús Tuson, en Carles Subirats, la Lluïsa Hernanz... I també hi havia, encara que semblí estrany, en Modest. Què hi feia un filòleg com en Modest entre tants lingüistes teòrics? No ho he entès mai. Perquè en Modest no era un lingüista teòric; ell era un filòleg. La matèria primera del seu treball ha estat la llengua i la literatura, els textos en definitiva. Recordo molt bé que en una llibreria que hi havia just a l'entrada de la Piazza dei Cavalieri, al costat de la pizzeria Da Lia, on solíem anar a dinar, em va fer comprar les poesies de Petrarca i les de Llorenç el Magnífic. També la *Divina comèdia* i el *De vulgari eloquentia* de Dante, el *Discorso intorno a la nostra lingua* de Maquiavel i les *Prose della volgar lingua* de Pietro Bembo. I a més, dues històries de la llengua italiana: la *Storia della lingua italiana* de Bruno Migliorini i la *Storia linguistica dell'Italia unita* de Tullio de Mauro, que acabava de sortir. En Modest se m'endua al seu terreny. Poc després començàvem la *Història de la llengua catalana*. És així com ens vam fer amics: amb Itàlia i amb la història de la llengua.

En Modest havia nascut a Castelló d'Empúries el 5 de setembre de 1936. Era fill d'en Baldiri Prats i de l'Enriqueta Domingo. El seu pare era ferrer i de família de ferrers, «els tres ferrers de les alegries». En Modest ho ha explicat a l'«Oració de les

mans»: tenia les mans «roges d'estar al costat de la fornal, esperant la roentor de la rella». La seva mare, la senyora Enriqueta, que havia nascut a Arànsers, a la Cerdanya, feia de telefonista a Castelló i cosia i cuinava: «Hem deixat la suor en l'aparell del telèfon. Ens hem punxat amb l'agulla, quan tots dormien i els vestits no eren acabats encara. Hem tocat la paella, la cassola, els alls, les cebes, la mà de morter».

En Modest no va conèixer el seu pare perquè, al començament de la Guerra Civil, el 3 de desembre del 36, un escamot de milicians el va afusellar al cementiri de Montcada. Només tenia tres mesos. Recordo que el dia 20 d'abril de 2009, en un parlament que va fer a l'Ajuntament de Girona, en Modest va parlar de la soledat que havien sentit ell i la seva mare. De seguida vaig recordar, amb una certa angoixa, l'última lliçó que havia fet a la Sala de Graus de la Facultat de Lletres: l'havia dedicada a parlar de Job i de com n'és de difícil d'entendre que Déu permeti el mal. Aquell dia, a més de ser-li amic, a més de sentir-me'n deixeble, vaig estimar en Modest. Per això l'endemà, en una festa que li feiem per presentar el seu llibre *Engrunes i retalls*, vaig llegir un text que ara us repeteixo perquè em sembla que explica prou bé què sento quan penso en el Modest amic.

«En Modest va arribar a Girona fa més de seixanta anys. Crec recordar que va ser el 1946. Ahir ens ho explicava amb una punta d'emoció desconeguda quan parlava “del nen que va arribar” a Girona “amb el matalàs a coll de la mare”. El seminari, primer de tot, i la universitat, després, han perfilat un bon grapat de les il·lusions d'en Modest. Però avui tot canvia molt de pressa i no sabem massa cap on aniran les coses. Per això en Modest, inquiet, ahir es preguntava: “I nosaltres, ara, on som?”. I tornava a insistir-hi: “On som?”. Com si es preguntés si aquell viatge a Girona havia valgut la pena.

»Mira, Modest, els amics de la universitat hem volgut publicar el llibre que avui presentem, *Engrunes i retalls*, per explicar-te com ho veiem nosaltres. I també com ho sentim.

»Si la senyora Enriqueta no hagués carregat a coll el matalàs, si no l'hagués pujat al cinquè pis del seminari i si no s'hagués posat a fer-te el llit i a arreglar-te l'armari, tu no te n'hauries anat a fer quatre xuts al pati. Però potser tampoc no hauries estat capellà, ni rector de Vista Alegre, ni de Medinyà i Vilafraser o del Mercadal. I per a molta gent les coses no haurien anat tan bé. I alguns de nosaltres hauríem trencat l'únic lligam amb la vida religiosa que encara hem estat capaços (per tu) de mantenir.

»Si la senyora Enriqueta no hagués carregat a coll aquell matalàs, potser l'any 1965 no hauries escrit aquelles reflexions sobre “l'ús de les llengües vives en la litúrgia” i no hauries entrat al Col·legi Universitari. I potser no ens hauríem conegut. I potser no hauries fet que tanta gent batallés per tenir una universitat a Girona, ni hauries escrit una (de moment inacabada) història de la llengua catalana. Ni hauries fet escola.

»Potser, Modest, si les coses no haguessin anat com han anat, nosaltres no hauríem pogut llegir aquelles teves meditacions ignasianes sobre la llengua catalana, tan empipadores i tan lúcides. «Per què no la deixem morir en pau?... Al llarg de la història moltes llengües s’han mort i no ha passat res. Per què hem de considerar una catàstrofe la desaparició de la nostra? Per què ens resistim a acceptar la possibilitat de mantenir els valors de la cultura catalana en una altra llengua? Si no ens fem, implacables, aquests interrogants, no anirem gaire enllà.» I és clar, ara, segurament estaríem més contents però no hauríem fet res ni probablement podríem fer-hi res.

»Modest, si la teva mare no hagués carregat aquell matalàs a coll, per a molts de nosaltres tot hauria estat diferent. I tots ens hauríem perdut un gran filòleg. Un gran filòleg i moltes altres coses! No et puc pas dir, perquè no ho sé, «on som ara», ni encara menys «on serem demà». A mi també m’angoixa. Però estigues ben segur que sense aquell vostre viatge de 1946, tots els que som aquí estaríem una mica més malament. Per això us hem volgut donar les gràcies a tots dos: a la teva mare i a tu, amic del cor, «aquell nen que» per sort de tanta gent «va arribar» a Girona des de Castelló d’Empúries «amb el matalàs a coll de la mare». Per a nosaltres, Modest, per a tots els que som aquí, el teu viatge ha valgut la pena...»

Així acabava el meu petit parlament en l’homenatge que li vam fer aquell 21 d’abril de fa sis anys.

El juny del 2010 vam fer l’últim viatge a Itàlia. Hi érem en Narcís Comadira, la Dolors Oller, en Salvador Sunyer, en Quim Garriga, el meu germà Jaume, la Iamen, que és la meva esposa, i jo. A Arezzo, Sansepolcro i Monterchi vam amarar-nos de la dolçor de Piero della Francesca, i a Florència, al convent de San Marco, de la senzillesa de Fra Angelico. Quan a l’aeroport de Pisa esperàvem l’avió de tornada, tots vam riure de la quantitat de paquets de Ducados a mig acabar que en Modest duia a les butxaques. «Per no quedar-me’n sense», ens va dir, «perquè ara perdo la memòria». Després, a l’avió, en Modest li va dir al meu germà Jaume: «He estat feliç perquè he recordat i perquè no he pogut pensar». Quan vam arribar a Girona, va dir-nos que encara volia fer un viatge i anar a reveure les catedrals gòtiques de França. Aquell dia, era el 12 de juny, vam tornar a estimar-lo però el de Sansepolcro va ser l’últim viatge.

Avui som molts els que, per sempre, portem el mestre dintre l’ànima i per això el recordem.

JOSEP M. NADAL
Secció Filològica

Modest Prats i la llengua catalana

En el món acadèmic, avui, tothom associa el nom de Modest Prats a la història de la llengua catalana. Tanmateix, el seu interès per la llengua va ser, en els inicis, subsidiari d'un altre interès molt més gran: la literatura. Encara que hi ha testimonis de diversos tempteigs poètics de l'època de joventut, Prats va acostar-se a la literatura sobretot com a professor, com a crític i, evidentment, com a lector. Però conscient de la importància de la *forma* literària —que, al capdavall, són les paraules—, i coneixedor del paper fonamental de la cultura en la nostra identitat nacional, aviat va abocar-se també a l'estudi de la llengua; potser primer, més que a l'estudi, a la reivindicació de la llengua i dels seus usos formals. Però ja és sabut que la seva combativa i comentada intervenció al Segon Congrés Litúrgic de Montserrat (1965), on va debatre lúcidament alguns «Problemes pastorals de l'ús de les llengües vives en la litúrgia», és probablement allò que li va obrir les portes per dedicar-se professionalment a l'estudi de la llengua, a la universitat. En qualsevol cas, Modest Prats, durant tota la seva trajectòria acadèmica, va defugir sempre la dicotomia entre llengua i literatura que avui, malauradament, s'ha instal·lat entre els especialistes.

El curs 1959-1960, poc després d'haver estat ordenat capellà, Prats inicia els estudis de filologia romànica a la Universitat de Barcelona, i s'incorpora de seguida com a professor de literatura al Seminari de Girona. En aquests anys entrarà en contacte, per primera vegada, amb professors i amb estudiants de filologia, amb algun dels quals podrà mantenir una llarga amistat. Més tard, anirà encara a Roma i a París per estudiar teologia, però l'any 1971 començarà la seva trajectòria com a professor al Col·legi Universitari de Girona, dependent de la Universitat Autònoma de Barcelona. Els primers anys de professor universitari es produeix una conjunció d'elements que faran possible també l'inici d'una trajectòria investigadora: Prats esdevé col·lega d'un seguit de professors —i especialment de Josep Maria

Nadal, amb qui establirà una complicitat molt fecunda— que fan *carrera universitària* i publiquen regularment els seus estudis; s'endinsa més profundament en la disciplina filològica catalana i se li fan evidents les encara nombroses mancances; la seva situació singular, amb un peu encara al Seminari, on exerceix de bibliotecari, li posa a l'abast un ric i poc explotat fons documental d'on podran sortir els seus primers treballs. Entre aquests, potser el més significatiu és l'estudi «Un vocabulari català a la versió del *De Regimine principum* de Gil de Roma», presentat al Sisè Colloqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes, a Roma, l'any 1982.

Al desembre d'aquest mateix any surt al carrer el primer volum d'una *Història de la llengua catalana*, feta a mitges amb Josep Maria Nadal, que marcarà un punt d'inflexió en la seva trajectòria intel·lectual. Allò que ha de ser, inicialment, un simple manual universitari esdevé el fil conductor de quasi tots els seus estudis posteriors, el fonament d'una escola particular que permetrà singularitzar la filologia gironina, la font inesgotable de nous i variats subjectes per a la investigació. De la *Història de la llengua* només n'arribarà a aparèixer, almenys fins ara, un segon volum, l'any 1996, però l'impacte d'aquesta obra i del seu plantejament en la comunitat científica catalana ha estat inqüestionable.

Si volem sintetitzar els trets fonamentals del treball de Modest Prats com a filòleg, ens cal referir, d'entrada, una veritable obsessió per defugir el localisme i per equiparar sempre la llengua catalana amb les grans llengües de cultura europees, almenys les de l'àmbit romànic. Era proverbial el seu interès a contextualitzar els fenòmens i els processos de la llengua catalana no pas amb els de les llengües europees minoritzades i agonitzants —trista comparació, encara que generalment favorable al català— sinó amb els de les llengües triomfadores, llengües d'estat que constituïen sempre per a ell un referent i un terme ideal. En aquest sentit, els col·loquis sobre Problemes i Mètodes d'Història de la Llengua que van reunir a Girona, des de 1991, els millors especialistes europeus, foren una expressió ben explícita del seu tarannà.

En segon terme, cal entendre que la ciència filològica era per a en Modest —com ho ha estat per a tots els grans filòlegs—, d'alguna manera, una arma de combat. Conscient de les implicacions polítiques del fet lingüístic, de la ideologia que amara la cultura, els seus treballs no eren quasi mai els d'un diletant que estudia una cosa perquè sí, en surti el que en surti, sinó que tenien intenció, servien sempre un programa coherent que anava més enllà, perseguïen la demostració d'una tesi, sovint, preestablerta. Fins les produccions de circumstàncies (pròlegs, presentacions, etc.) s'ajustaven a aquest patró, ni que fos pagant el preu, eventualment, d'un cert grau d'imprecisió. En la seva darrera lliçó a la universitat ens advertia als seus deixebles: «Res no és innocent en el món de les llengües. I, per tant, nosaltres no podem ser ingenus». I també: «Ningú com nosaltres ha de tenir ben clar —diguin el que diguin— que la paraula dominant és la paraula que imposa el poder dominant».

En darrer terme, els seus treballs es caracteritzen per un altíssim rigor en el tractament i per la propietat amb què aborda les qüestions de referència. Rigor i propietat que no impliquen però, necessàriament, exhaustivitat: molt sovint, al darrere d'intuïcions brillants, havent exposat la tesi que li interessava, hi trobem sortides del tipus: «tot això, algú haurà d'estudiar-ho algun dia amb més deteniment». És per això que podem dir que els treballs de Modest Prats obren molts camins per a noves investigacions; és per això també que, en la seva recerca, es va poder permetre una dispersió temàtica amb la qual, sens dubte, va divertir-se i va expandir els seus amplíssims interessos intel·lectuals, encara que no atenyés el grau d'especialització que, cada vegada més, l'acadèmia reclama dels seus membres.

Han restat de referència inexcusable, així, tant alguns treballs seus sobre la llengua medieval com certs articles sobre el català barroc, com les seves aportacions a propòsit dels grans autors contemporanis: Verdaguer, Carner, Pla. La llengua literària, tant en el sentit fabrià del terme —la llengua en els seus usos formals— com volent dir la llengua de la gran literatura, és, en definitiva, el nucli central d'atenció en tota la seva trajectòria. La seva formació filològica, molt clàssica, atorga als textos de la llengua el lloc predominant. Exigent amb ell mateix, amb els col·legues i amb els seus nombrosos alumnes, la petja de Modest Prats en el món de la ciència filològica del nostre país ha estat profunda, i el seu ingrés a la Secció Filològica de l'IEC, l'any 2005, representa el reconeixement públic del treball dut a terme.

Retirat de les classes a la universitat, però no de la tasca pastoral, que va exercir els darrers anys a la parròquia del Mercadal de la ciutat de Girona, va tenir esma encara de revisar tota la seva obra filològica, posar-hi ordre i enllestir per a la publicació algun treball que havia quedat inèdit. Ajudant-hi un servidor, va poder facturar un volum de quasi set-centes pàgines on es reuneix de forma exhaustiva tota la seva producció intel·lectual, ordenada en set grans blocs temàtics. El volum, que porta el *modestíssim* títol de *Retalls i engrunes. Escrits de llengua i de cultura catalanes*, va ser publicat finalment l'any 2009 i ara ens permet accedir fàcilment a molts treballs seus que d'altra manera haurien restat dispersos i, sovint, publicats en llocs de difícil localització. La pretensió d'aquest volum, tal com ja vaig assenyalar en el text introductori, no era pas, només, la «simple reimpressió dels escrits publicats de Modest Prats, amb alguna minúcia afegida», sinó permetre, a partir d'una visió panoràmica i estructurada, «una autèntica reinterpretació de la seva obra, per situar-la en la dimensió i en el lloc que li pertoca». En efecte, els nombrosos treballs seus, aparentment heterogenis, quan es disposen de forma ordenada i sistemàtica, fan evidents les connexions de fons, la coherència en els plantejaments, el programa intel·lectual que hi ha al darrere.

Mestre de seminaristes, jurat dels primers Bertrana, professor universitari, delegat de Cultura, investigador, conferenciant, traductor, articulista de diari, rector

de parròquia, tertulià radiofònic..., la llengua i la cultura catalanes van ocupar sempre una part nuclear en la seva activitat. Renitent, per principis, al lliure esclat de les passions humanes, la passió per la llengua i pel país que s'hi representa va trobar en Modest Prats un entusiasta propulsor que incendiava els cors d'amics i de deixebles.

FRANCESC FELIU
Universitat de Girona

Modest Prats, *amicus atque magister*

Ara fa un any que va morir Modest Prats, després d'un llarg adéu. Es va anar allunyant lentament i ens va anar deixant sense el seu consell i la seva companyia. Ens era mestre i ens era amic. I segurament l'ordre era a l'inrevés. Ens era amic i ens era mestre. Miraré, en aquesta evocació que se m'ha demanat, d'explicar una mica com ens era amic i com ens era mestre. I ho faré a partir de la meva experiència, que no ha de coincidir necessàriament amb la dels altres amics seus i deixebles, però que tampoc, en allò que és essencial, se n'ha de diferenciar excessivament.

No sé quan el vaig conèixer. Fa molts i molts anys. I d'entrada no em va ser ni amic ni mestre. Simplement era un conegut d'un amic meu, en Món Marquès, que un bon dia, quan érem escoltes, em va dir si el volia acompanyar al Seminari a veure un tal Modest, un seminarista que ell havia conegut no sé on ni en quines circumstàncies. Hi vaig anar. El tal Modest era alt i ben plantat, tenia una veu profunda i reia estrepitosament. Si nosaltres teníem dotze o tretze anys, ell en tenia divuit o dinou. La memòria me'l fa veure amb la faixa blava, però potser és un engany, potser ja anava amb la sotana sola, sense faixa. És a dir, ja estudiava teologia. I no és que aquesta visita en què el vaig conèixer fos, com se sol dir, l'inici d'una gran amistat. Em sembla que no el vaig veure més fins que, pel juliol de 1959, jo amb disset anys i ell amb vint-i-tres, ens vam trobar en un campament escolta a Joanetes, al peu del Puigsacalm. Jo, llavors, era cap de caps, o alguna cosa així. En Modest era un joveníssim capellà, ordenat abans del que era habitual, que substituïa el consiliari de la Secció Escolta, mossèn Tor, que no podia venir a l'acampada. Val a dir que la presència d'en Modest va marcar les activitats d'aquell campament. Tant, que vam acabar anomenant-lo Camp de la Paraula, perquè la literatura, sobretot la poesia, s'hi va fer present d'una forma preponderant, amb el natural rebuig no confessat dels que no eren especialment amants d'aquestes coses. Cal dir que a aquesta presència de la poesia va ajudar-hi la mort de Carles Riba.

La notícia ens va arribar en ple campament i els focs de camp van estar plens de lectures del poeta, sobretot de les *Estances* i de les *Elegies de Bierville*. En Modest llegia admirablement i s'explicava amb una gran claredat. Per mi, allà va començar el seu magisteri. I, en certa manera, també la seva amistat. Jo era un noiet tímid, fascinat llavors per Riba. Jo havia escrit algunes tankes a la manera ribiana, i en Modest em tractava amb una certa protecció irònica. I vist des d'ara, la seva personalitat seductora potser no va ser estranya a la meua decisió d'entrar al Seminari de Girona aquell curs següent. Modest Prats, sacerdot precoç, llavors anava i venia de Barcelona, on estudiava filologia romànica. El vaig tenir de professor al Seminari i això va incrementar el seu magisteri i la seva amistat. Ja he explicat en un altre lloc alguna cosa d'aquelles classes (*Marques de foc*, p. 79-86). De com ens ensenyava literatura i de com ens ensenyava a escriure.

Després d'haver fet tercer de filosofia, vaig anar a Montserrat. Abans de marxar, em va demanar que li fes un santcris. L'hi vaig fer i el va tenir sempre penjat a casa seva. Fins que, quan ja va veure que la cosa anava malament i es va traslladar a la residència Bisbe Sivilla, em va preguntar què em semblava si el donava a Montserrat. Recordo el dia que l'hi vam pujar. Ens va rebre l'abat i hi ha alguna fotografia d'aquest dia: només n'he trobat una, on se'm veu a la plaça del monestir portant el santcris; en Modest em segueix, desmillorat, i hi ha també en Món Marquès, en Jaume Nadal i en Guillem Terribas. Mentre jo era a Montserrat, la relació amb en Modest va continuar, tot i que a distància, com és natural. Quan ell pujava a Montserrat ens vèiem, és clar. Compartíem el montserratisme. Montserrat era, llavors, un centre intel·lectual de primera categoria i també patriòtic, com és sabut. I no cal dir que capdavanter en la renovació litúrgica promoguda pel Concili Vaticà II. A més, hi havia la qüestió de la llengua. La litúrgia en llengua vernacla, com es deia. Que volia dir: en català. Suposo que li vaig escriure alguna carta, no ho recordo. En tot cas, conservo una postal seva des d'Egipte. Hi lamenta que jo no hi pogués ser. Qui ens havia de dir llavors que, al cap dels anys, faríem junts una bona colla de viatges, certament no tan exòtics. El magisteri diguem-ne oficial ja s'havia acabat i l'amistat s'havia consolidat i començava una altra mena de magisteri que duraria sempre. Un magisteri a través de l'amistat. Amistat que no li impedia de dir les coses pel seu nom, quan ho creia convenient. Però no passava res. En Modest tenia *auctoritas*, una autoritat natural que procedia de la seva intel·ligència i de la seva manera moral d'estar en el món.

Quan vaig sortir de Montserrat, el diumenge 5 de febrer de 1965, va començar, precisament aquell diumenge, l'ús del català en la litúrgia. La meua relació amb Modest Prats no diré que es va trencar però sí que es va fer una mica més distanciada. Jo tenia per fer coses que havien estat congelades en aquells anys d'aventura religiosa, diguem-ho així. Però la literatura ens va mantenir en relació. Ell vivia al costat de La Mercè, en un piset a dalt de tot del terrat, on hi feia una calor espanto-

sa. L'havia pujat a veure més d'una vegada. Era l'època de *Presència*, dels premis Bertrana. Ell feia de rector a Girona. El 1965, li vaig demanar un pròleg per al meu llibre *La febre freda*. I en aquell pròleg va continuar fent-me de mestre. Fins i tot m'hi renyava una mica, posant dubtes a l'actitud subjacent als meus poemes, una actitud negativa i massa autocommiserativa. El mestre no va deixar de fer de mestre, però l'amic em marcava el camí: no jugar, mirar el món. No el provençalisme, sinó el realisme. Al cap d'uns anys li vaig dedicar *Les ciutats*, venjant-me d'un pròleg de fa anys, hi deia, en la dedicatòria. Li havia fet cas, és clar. Un dia em va dir: si vols, pots ésser un gran poeta. I en aquell *vols* hi havia tot un programa: llegir, estudiar i treballar. I mirar el món. I, és clar, l'ensenyament més profund era subratllar la importància de la voluntat en qualsevol empresa humana.

Tota aquesta època la tinc molt confusa. No recordo res de quan ell va ser a Roma, per exemple. Però sí que em va explicar coses tornant de París, de quan feia de vicari dominical a Saint-Germain-des-Prés. Tampoc no recordo res del temps que nosaltres, la Dolors i jo, vam ser a Londres. No recordo haver-li escrit. Potser alguna postal? Possiblement. No ho sé. En tot cas, la relació més intensa va començar quan vam tornar i ens vam establir a Barcelona. Vaig coincidir amb ell en el jurat del premi Bertrana. Em va presentar *Girona, matèria i memòria*, al saló de sessions de l'Ajuntament de Girona, i *Formes de l'ombra*, a la Llibreria 22, de Girona. Ens vam anar veient. A Girona, però també a Barcelona. Recordo un sopar al Roig Robí, on el vam portar (potser ho recordo perquè hi havia la Montserrat Roig i hi vam estar xerrant). També en recordo un altre al Giardinetto, no sé després de què. I un altre, aquest sí, al Raval, després de veure *L'hora dels adéus* al Romea. Al sopar hi havia l'Oriol Gaspar, el metge, i en Joan Ollé, que era el director de l'obra. Al cap dels anys, en Joan Ollé dirigiria la *Fedra* traduïda per Modest Prats i protagonitzada per la pobra Rosa Novell, que ens acaba de deixar. I també recordo que es va quedar a dormir a casa, no sé quan ni per què. Potser abans d'agafar l'avió cap a Oslo? Tot això vol dir que érem amics, és clar. I en aquesta amistat hi participava la Dolors.

La manera que tenia en Modest de ser amic no era una manera excloent, tot al contrari. Ens ajuntava i volia que ens féssim amics dels seus amics. I que els seus amics d'origens diversos es fessin amics nostres. Li agradava ajuntar-nos. Una prova d'això és la que hem acabat anomenant *La festa del niu*.

Cada any, durant molts anys, pel seu sant, que se celebra el 24 de febrer, ens convidava a sopar al Motel de Figueres. La seva amistat amb Jaume Subirós els va portar a intentar ressuscitar el niu, plat estrafolari i barroc del qual Josep Pla parlava sovint. Subirós va buscar receptes, va fer proves i el plat va sortir esplèndid. No recordo si jo hi vaig ser aquell primer any, però em sembla que sí. Érem pocs i el cercle es va anar ampliant. Aquest any, ja sense ell, hem continuat la festa en memòria seva i érem més de trenta. Ens convidava pels volts del seu sant, sempre

que la quaresma vingués tard. L'austeritat quaresmal s'havia de respectar. Si la quaresma venia aviat, avançàvem el niu. No fer-lo, de cap manera. Ell era fel·lic convidant-nos, dilucidant, a la sobretaula, si havia estat millor que l'any passat, si el peixopalo era prou mengívol... L'austeritat quaresmal s'havia de respectar. Encara ho hem fet així aquest any. L'hem fet aviat, perquè la quaresma ha vingut aviat. Aquest respecte per les formes també formava part del seu magisteri.

A part del niu, ens convidava a sopar a casa seva quan les faves de l'hort de Medinyà estaven al punt. Això volia dir una mica granades. El menjador de la rectoria era petit i ens convidava a menjar faves en petits grups. La seva mare, l'Enriqueta, les cuinava molt bé, a la manera clàssica. El menú es completava amb botifarres dolces. Sempre igual. En Modest estava content i presumia de mare cuinera. L'altra especialitat de l'Enriqueta Domingo era el rel·leno. Com que aquest era un plat d'estiu, de festa major, i nosaltres habitualment érem fora, em sembla que només el vaig tastar una vegada.

Per què explico tot això? Perquè tot incrementava l'amistat i des de l'amistat es consolidava el magisteri. El magisteri s'estenia a temes tan diversos com la tradició, la memòria, la llengua. Si menjàvem un plat, la denominació dels ingredients era precisada i subratllada amb anècdotes. I les anècdotes ampliaven el que era de debò important: la pertinença a un món, a una cultura. I, a més, el concepte de cultura s'eixamplava fins als confins territorials de l'Imperi romà, diguem-ho així. Saltar de la «catedral» de Castelló a Notre-Dame de París, de la tomba de Bernat de Pau, a la catedral de Girona, a la de Rafael, al Pantheon de Roma, amb l'epitafi de Bembo, que al final ens sabíem de memòria de tant sentir-l'hi recitar, del retaule de Santa Elena gironí a les pintures de Piero a Arezzo, era un exercici fascinant. Podria semblar pura gimnàstica d'exhibició, però era un exercici de musculació cultural que només tenia un objectiu: fer-te sentir partícip d'una cosa molt més vasta que el petit rodal que t'havia vist néixer. Però també fer-te sentir que aquest petit rodal no era gens menyspreable, pel que era i perquè formava part de l'altre. Era una ziga-zaga contínua d'autoestima i d'admiració per allò que també ens pertanyia, aquest cercle vast que anomenem *Occident*. Sobretot l'Occident catòlic. Modest Prats era catòlic en aquest doble sentit: com a capellà, evidentment, però també perquè s'estimava el món que el catolicisme ha construït. Era catòlic per la fe i ho era per la cultura. On començava una cosa i acabava l'altra no es podia distingir amb claredat. Estava orgullós, per exemple, se li notava, que l'epitafi «pagà» de Rafael l'hagués escrit precisament un cardenal i que aquest cardenal fos un dels grans humanistes de la història.

A mi, l'interior de Sant Pere del Vaticà sempre m'ha fet una mica d'angúnia, per desmesurat, grandiloqüent i excessivament cortesà. Una vegada que hi érem, ho vaig dir, com acostumo a fer quan hi entro. A ell, no diré que li agradés aquell interior; de fet, era un home auster, però trobava peròs a carregar-se'l. Potser no li

agradava, però se'n sentia orgullós. Una mica com el parent pobre de poble que se sent orgullós de l'esplendor de la branca noble i llunyana de la família. Quan vaig afegir que la cúpula, però, era una meravella, vaig veure que respirava tranquil. El seu era un magisteri subtil. Ensenyava com aquell que no ensenya. Amb el seu capteniment et feia entendre moltes coses.

Els viatges van ser cursos intensius d'amistat i de magisteri. Des del primer, a Conques, on ens va voler portar perquè veiéssim el santuari de Santa Fe, aquella meravella romànica, fins al darrer, a Florència i Arezzo, on va voler anar, ja malalt, per acomiadar-se de Fra Angelico i de Piero, vam fer molts viatges amb en Modest. Com que no porto dietaris ni agendes, no sé si els recordo tots. I no en recordo les dates. Però miraré de fer una mica de memòria, perquè en quedi constància i així, algun dia, amb els records de tots els que en van fer d'altres, potser podrem reconstruir la seva passió viatgera. Li agradava viatjar. Per veure i conèixer aquell rodal que el definia i el configurava. En els viatges que fèiem amb en Modest hi havia sempre aquesta raó històrica i cultural. Hi anàvem a veure coses i a conèixer coses. Els monuments, sí, però també la gastronomia, que no deixa de ser un monument. Per viatjar amb en Modest havies d'acceptar que ell manava. No costava gaire. La seva *auctoritas* era natural i com que era savi sempre hi havia, en allò que et volia fer veure, raons suficients i estimulants. Que ell manés no volia dir que estigués tancat als teus suggeriments. I estava content que li fessis descobrir coses. Com quan, a Bolonya, vaig insistir que calia anar al Museu Morandi. De seguida el va entendre. Va entendre la seva operació i aquell món ple de tendresa cap a les coses humils i aquella insistència en la feina callada el van tocar sensiblement. M'ho va repetir més d'una vegada durant el viatge i després. Va ser durant el viatge a Recanati, que vam fer una mica per culpa meva. Ell no hi havia estat mai i jo tampoc. Era quan jo traduïa Leopardi i volia anar-hi. Aquella vegada érem ell, en Salvador Sunyer, l'Antoni Puigverd, la Dolors i jo. Per mi va ser un viatge memorable. A més de Bolonya vam visitar Ravenna i Ferrara, Rímìni, on jo vaig voler anar a veure el temple Malatestiano, Loreto, Recanati, Urbino, on en Modest i jo vam parlar d'una cosa en què ell creia profundament: la dignitat humana. Hi vam veure els Piero, és clar, però també l'arquitectura de Laurana. Aquella dignitat humana era allà, en aquelles proporcions perfectes, en aquella claredat. Aquella *claritas* que si bé en el gòtic francès que acabàvem de veure en un altre viatge memorable era una claredat teològica, conceptual, allà, a Urbino, era carnal. Carnal?, va dir. Ho deus dir en el sentit de Péguy. És clar, vaig afegir jo. Carnal, que vol dir humana. I, després d'això, els *tortellini in brodo* irrenunciables perquè era l'hora de dinar. Hi havia un ritual dels viatges: el convidat. El vi que havíem de demanar havia de tenir el preu del menú que preniem. Ens havíem d'imaginar que el vi era com un convidat que ens alegrava i ens feia tenir conversa. Bé, això no calia, és clar, perquè amb en Modest la conversa estava assegurada sempre.

El viatge memorable que acabo de mencionar va ser el de les catedrals, com en vam dir. En aquest va venir en Quim Garriga, a part de nosaltres tres. Es tractava de voltar París, sense entrar-hi, perquè Notre-Dame ja l'havíem vist tots. Tours, Chartres, Rouen, Amiens, Beauvais, Senlis, Soissons, Laon, Reims, Troyes... El gòtic francès en tota la seva esplendor. La visita a Chartres va ser inoblidable. Amb el poema de Péguy i les lectures d'en Modest de les portalades de la catedral. La Bíblia explicada en pedra i el perquè teològic i litúrgic dels fragments escollits. Sense oblidar un *canard à l'orange* deliciós, a l'ombra de *la flèche unique au monde*. Va ser un viatge teològic, així com el de Recanati va ser humanístic. El de Bordeus i Sautesnes, amb en Salvador Sunyer, i el de la Borgonya, amb en Món Marquès i la Montse Terrades, van ser enològics, per dir-ho així: *chateaux*, closos, *terroirs*, tasts, vinyes, anyades... El de l'Alsàcia el vam fer només nosaltres tres. Havia de ser també enològic, però jo vaig voler pujar a Ronchamp. No hi havíem estat mai i de seguida van sortir les comparacions amb el gòtic i el Renaixement. Seria Ronchamp la síntesi dels dos grans corrents? La síntesi de la teologia i la carnalitat? La sacralitat i la dignitat humana? Després, a Colmar, el retaule d'Isenheim, de Grünewald, va suscitar alguna diferència entre nosaltres. En Modest, és clar, defensava el realisme d'aquella crucifixió impactant. Jo vaig haver de fer equilibris per justificar que no m'agradés. Que era interessant? D'acord. Que era significatiu d'una manera d'entendre el cristianisme? Certament. Però, agradar? Piero sí que m'agradava, vaig dir, finalment. D'acord, va dir ell, però no pots negar que això és bo. D'acord, vaig acabar jo. Era tossut. Estrasburg, amb la catedral tota rosa, ens va tornar a portar al gòtic. I una esplèndida *choucroute* menjada ben bé sota l'agulla calada ens va tornar a la vella conjunció de l'esperit i la carn...

Així anaven els viatges amb en Modest. Sempre els muntava amb algun objectiu cultural, en sentit ampli. I així el viatge a Torí, amb en Salvador Sunyer, va tenir la prèvia de Sacra di San Michele, però el colofó d'una tòfona blanca menjada a Alba... Els viatges eren sempre a començaments de setembre, aprofitant les possibilitats d'un pont per la Diada. Només dos van ser per primavera. Un a Roma, també amb en Salvador Sunyer, i l'últim viatge, a Arezzo i Florència. El primer va ser per Sant Josep. Ho recordo perquè baixant de la cúpula del Vaticà, a la basílica cantaven les vespres del sant. L'últim el recordo per raons òbvies. El vam fer en Pep Nadal i la Iame, en Jaume Nadal, en Salvador Sunyer, en Quim Garriga i nosaltres dos. En Modest estava ja força desmillorat. Els matins funcionava bé però havent dinat ja es fatigava. Tenia estones que encara era ell mateix, però quan es cansava desconectava. La visita a San Marco va ser al matí i hi va ser feliç. Al migdia vam anar al Carmine i allà mateix, davant de l'església, vam dinar-hi. Als Uffizi, després de veure Giotto i Cimabue, que és el que volia, i de passar per Botticelli, em va dir: ja en tinc prou, estic molt cansat. I vam sortir i vam esperar la resta del grup asseguts davant d'una *granita* a la mateixa plaça de la Signoria. Va ser feliç quan ens va convidar a

tots a dinar, a Montepulciano, al costat mateix de San Biagio, aquella església de Sangallo a la qual s'arriba per una avinguda de xiprers. Viale della Rimembranza, es diu. I com que el dinar va ser esplèndid, encara va ser més feliç... A part del ritual del convidat espiritual, als viatges, en Modest va establir-ne un altre. Si s'esqueia que en el curs del viatge hi havia un diumenge, ell ens convidava a tots a dinar. Era una manera subtil de celebrar el diumenge, de recordar-nos que el diumenge era un dia especial. Ell, durant els viatges, sempre que podia anava a missa, s'aixecava aviat i anava a missa. I els diumenges, sens falta. Però mai no ens feia cap al·lusió que hi anéssim. Recordo que en el viatge a Tromsø, al nord de Noruega, ja el dissabte a la tarda vam passejar per trobar la catedral catòlica i així l'endemà va saber on anar. Igualment vam fer a Oslo, on va trobar una església catòlica no gaire lluny de l'hotel.

Tornant de l'últim viatge, vam passar per la Val d'Orcia, una vall meravellosa de la Toscana. El sol de juny es ponía i daurava els turons. Jo em vaig embadalir, tot passant amb el cotxe, amb una ermita voltada de xiprers. Vaig mirar en Modest. Però ell estava endormiscat. Llavors vaig comprendre que aquella realitat de fora ja no el motivava com a mi. Vaig pensar que ell estava ja girat cap endins, cap al rierol de llum que li cantava a l'ànima: la llum de la fe, de l'acceptació i la confiança. Tornant cap a Girona, a l'avió, vaig esbossar un poema que tracta d'això. El vaig titular «Valle d'Orcia». És l'últim poema que he escrit.

VALLE D'ORCIA
(Per en Modest Prats)

Si només fos el fet d'una capella
entre un grup de xiprers dalt d'un turó,
segurament la seva imatge
mai no se'ns quedaria gravada al fons de l'ànima.
És la forma la que ens impressiona,
la blancor dels murs, el frontó,
les proporcions, la qualitat dels arbres,
la seva edat, l'aspresa
obscura de la tofa, la punta arrodonida,
i el turó, la dolcesa del turó,
ara daurat pel blat madur,
la seva corba amable.
I els segles aturats.
Una perfecció que ve del fons del temps.
La llum del sol de la tarda s'hi entreté,
embolcalla xiprers i capella,
rellisca sobre el blat granat,
sobre l'aspror perfumada, i mescla,

sàviament, l'antigor pagana d'un temple
amb la pietat cristiana.
Un ordre. L'acceptació del dolor,
la dignitat d'aquesta acceptació.

No costaria gaire pensar que hi ha unes nimfes
coronades de roses dansant entre els xiprers
o una noia pagesa que porta flors silvestres
—pèsols d'olor, blauets, xuclamel, gladioles—
a la marededéu de dins de la capella.
No costaria gaire, però quedem-nos
amb el pur escenari,
amb la llum i el perfum
i el sentit de les formes.

Quedem-nos amb això, amb aquesta visió
que sembla màgica, però que és obra
de la raó i de l'esforç humà, amb l'ajut —no li neguem—
de la naturalesa. La màgia no existeix, en tot cas,
és obra nostra, la provoquem nosaltres.
I ara aquí, en el paisatge
d'aquesta valle d'Orcia només penso
com m'ho faré per aprendre
a sobreviure els instants. Cada instant
sobreviscut
s'alça com una gran victòria
sobre la mort.

I així em deixo portar per les ones del blat,
per les taques dels xiprers verdfosc,
pel sol que es pon lentament
sobre els turons d'aquest domini màgic.
Finalment, tanco els ulls i m'abandono
al tendre rierol de llum que em canta a l'ànima.

NARCÍS COMADIRA
Poeta i pintor

Unes paraules de Modest Prats

Modest Prats va pronunciar la darrera lliçó, «La Paraula i les paraules», amb motiu de la seva jubilació com a professor de filologia catalana de la Universitat de Girona, el dia 29 de maig de l'any 2002. Ho va fer a la Sala de Graus de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona, que s'inaugurava aquell mateix dia amb la darrera lliçó del seu professor. Vam preparar l'homenatge i l'acte el professor Albert Rossich i jo mateixa. I, a més, em vaig encarregar de fer la glossa de Modest Prats.¹ La Sala de Graus es va omplir d'amics, antics professors i antics estudiants de la Universitat, alguns dels quals van haver de seguir la lliçó des del claustre.

La lliçó² està dividida en tres capítols que porten sengles epígrafs. En llegiré uns fragments de cadascun.

1. SOBRE L'ORIGEN DEL LENGUATGE, O ¿EN QUINA LENGUA PARLAVEN ADAM I EVA, AL PARADÍS TERRENAL?

1.1. El llibre del Gènesi ens fa sentir la veu de Déu en el cor mateix del caos informe i desolat del «principi»: «Que existeixi la llum!». La paraula que ressona en aquells primordis de l'univers i de la història és la d'Elohim, la de Déu. Quan

1. Es va publicar a les pàgines 8 i 9 del suplement «Cultura» del diari *El Punt Avui*, el dia 4 d'abril de 2014, en el dossier que es va dedicar a Modest Prats amb motiu de la seva mort recent, el dia 29 de març. Es pot llegir en aquest enllaç: <http://www.udg.edu/Portals/88/Anglada/Modest%20pres%20lliço%20Avui.pdf>.

2. Va ser publicada l'any 2005 pel Consell Social de la Universitat de Girona, com a número 4 de la col·lecció «Textos Escollits». Més endavant es va incloure, a manera d'epíleg, en el recull de treballs *Engrunes i retalls. Escrits de llengua i de cultura catalanes*, recopilat per Francesc Feliu, que en va ser curador, publicat a Girona l'any 2009, en coedició, per l'Institut d'Estudis Catalans, la Universitat de Girona i CCG Edicions, en les pàgines 671-final.

el procés creador arribà al seu punt culminant, Déu creà l'home a imatge seva, «a imatge de Déu creà l'home i la dona». I al paradís se sent una altra veu: la d'Adam, que «dóna nom a cadascun dels animals domèstics i feréstecs, i a cadascun dels ocells». Enmig d'aquest esclat de vida, de força, de llum, hi ha una punta de tristesa, de malenconia: l'home se sent sol sense «trobar una ajuda que li fes costat». Déu crea la dona i la hi presenta. Adam sent pujar fins a la gola un engrescat clam de gran potència lírica: «Aquesta sí que és os dels meus ossos i carn de la meva carn!». Encara viuen tots dos en l'embadaliment de l'amor quan se'ls acosta, reptant, la serp, que inicia un diàleg temptador: «Així Déu us ha dit...» Un cop conscients del que suposa la transgressió es troben amb Déu, que conversa amb ells «a l'aire fresc de la tarda» i pronuncia la sentència contra la serp i contra Eva i Adam: «llavors el Senyor Déu va expulsar l'home del jardí de l'Edèn perquè treballés la terra d'on havia estat tret».

Ara és l'hora de fer-nos la pregunta: ¿en quina llengua parlaven Déu, l'home, la dona i la serp?

1.2. A les darreries del segle IV registrem el primer debat sobre aquesta qüestió. Sant Agustí estableix la tesi que la llengua del paradís, la llengua «humana» original, és l'hebreu. Teodoret de Cir, en canvi, advoca pel siríac. Gregori de Nissa es nega a admetre que l'hebreu fos la llengua divina i no s'avé a acceptar que Déu sigui vist com un «mestre de gramàtica» que ensenya l'alfabet als primers pares de la humanitat. La sentència de sant Agustí s'imposa sobretot a Occident.

Els homes del Renaixement reprendran el debat, des de posicions i interessos diversos. I quan es va afermant el procés de reconeixement de les identitats nacionals, cada poble vol descobrir en la llengua del paradís l'arrel i l'origen de la pròpia llengua. De fet, encara que sense una elaboració teòrica que superi les referències teològiques, s'inicia tot un treball comparatista més o menys pintoresc. L'estudi i confrontació de diverses llengües és un element fonamental que configura i expressa la grandesa d'un poble. Pel que fa al català, esmento només el que diu Onofre Manescal en el *Sermó*, predicat l'any 1597 i publicat el 1602. A l'hora d'escriure un discurs «en alabança de la llengua catalana» troba que no queda fora del seu propòsit «cotejar entre si algunes llengües per a que, de la comparació d'elles, haguéssem pogut traure la veritat del que anam platicant. Les llengües que podíem conferir són 22 i molts altres [pobles] que per no cansar-vos deix d'anomenar. De tot lo que els podria dir, per mon intent, contentaré'm en dir que los llenguatges millors i més fecundos i les llengües més preciaades i estimades són estades la llengua hebrea, que s'anomena llengua santa, i la llengua grega [...]. D'aquest fonament podem col·legir sa bondat i eminència entre les altres, perquè ninguna simbolisa tant ni frisa amb la llengua hebrea i grega com esta, i, si aquestes són fecundes, entenguem que ho és la nostra». Per

demostrar la seva tesi presenta uns quants noms hebreus i grecs que, segons ell, haurien persistit en el català.

Potser no puc recórrer a cap exemple millor d'aquest esforç per trobar els precedents més nobles i il·lustres de la llengua nacional que la paròdia que el suec Andrea Kempe va publicar a Hamburg l'any 1688. Es tracta d'un fulletó de 47 pàgines que porta justament el títol de *Les llengües del paradís*. Hi munta una discussió entre diversos personatges erudits que exposen el seu punt de vista: expliquen com la «voluptuosa» Eva cedeix a la seducció de la serp, que parla amb termes trets del francès. La narració del primer pecat continua en un jardí on, «al costat de la serp francòfona, Adam parla danès i Déu en suec».³

[...]

2. DE BABEL A PENTECOSTA

*En tota la terra es parlava una sola llengua
i es feien servir les mateixes paraules.*

Entre els interrogants que ens fem persistentment hi ha el que ens provoca la constatació de la diversitat lingüística. ¿Com s'explica que al món es parlin tantes llengües distintes, si partim d'una unitat original? Vet aquí una altra pregunta, vella de milers d'anys, que troba respostes relativament semblants en les antigues cultures. La Bíblia ens proporciona la resposta en el mite de la torre de Babel. La interpretació, diguem-ne canònica, va ser fixada també per sant Agustí, i la podem llegir citada per Agustí Eura a les primeries del segle XVIII.⁴

[...]

Avui ja ningú no fa recurs a Babel per justificar la ineluctable desaparició de tantes i tantes llengües. Ja ningú no parla de pecats ni de càstigs. La imposició d'unes poques llengües no cerca raons d'índole religiosa. Però, malgrat tot, la diversitat continua essent vista com una condemna. Per això no és pas inútil tornar a Pentecosta: sobre els apòstols davallà l'Esperit, i en aquell moment «començaren a parlar en diverses llengües». La gent que s'havia aplegat al voltant de la casa on residien els deixebles se sent desconcertada, perquè cadascú els sentia parlar en la seva pròpia llengua. «Sorpresos i meravellats deien: “¿No són galileus, tots aquests que parlen? Doncs, ¿com és que cadascú els sentim parlar en la nostra llengua materna? Parts, medes i elamites, habitants de Mesopotàmia, de Judea i de Capadòcia, del Pont i de l'Àsia, de Frígia i de Pamfília, d'Egipte i de les regions

3. En la meua lectura, segueixo el text de la primera edició de la lliçó, la de l'any 2005. Aquest fragment del primer capítol es pot llegir a les pàgines 5-8.

4. Pàgina 15.

de Líbia tocant a Cirene, i els que han vingut de Roma, tots, tant jueus com prosèlits, cretencs i àrabs, els sentim proclamar en les nostres pròpies llengües la grandesa de Déu”. Tots aquells que havien abandonat Babel i s’havien dispersat arreu del món tornen ara i s’apleguen novament. Però ara, a Jerusalem. I no hi tornen per retrobar aquella unitat lingüística dels orígens. Pentecosta és la festa de la diversitat. El mateix Steiner diu que no hi ha cap «problema més urgent que la preservació del do de llengües de Pentecosta, el de la “defense et illustration” de cada idioma sense excepció, per petit que sigui el nombre de parlants, per senzill que sigui el seu marc econòmic i territorial».

Tots hem de ser sensibles a aquesta qüestió. Però més que ningú els universitaris i, concretament, els filòlegs. I encara més pel fet de viure en la pròpia carn l’amenaça de la desaparició.⁵

3. RES NO ÉS INNOCENT EN EL MÓN DE LES LLENGÜES

Finalment he triat dos textos bíblics no tan coneguts com els que he adduït fins ara. Situem-nos en aquell moment que ens presenta el llibre dels Jutges, tan ple de violència primària i corprenedora. Se’ns refereix l’enfrontament de Jeftè i els galaadites amb els efraïmites. I diu el text: «Els galaadites van ocupar els guals del Jordà en direcció a Efraïm. I quan un efraïmita fugitiu els demanava que el deixessin passar, li preguntaven: “Ets d’Efraïm?”. Si contestava que no, li demanaven que digués *xibolet*, però ell deia *sibolet*, perquè no sabia pronunciar-ho correctament. Aleshores l’agafaven i el degollaven vora els guals del Jordà. En aquella ocasió van morir 42.000 efraïmites».

¿Qui havia de dir a aquells pobres efraïmites que la seva incapacitat de pronunciar una palatal inicial pogués tenir unes conseqüències tan tràgiques? I és que cal tenir ben clar que no hi ha res innocent en el parlar o l’escriure, o en els estudis filològics. Parlem-ne.⁶

[...]

Els filòlegs hem de ser, ja que en som especialistes, els primers responsables d’establir, amb tota la seva complexitat, el sentit de les paraules i l’ús que en fan els qui tenen el poder. Ningú com nosaltres ha de tenir ben clar —diguin el que diguin— que la paraula dominant és la paraula que imposa el poder dominant. No ens deixem ensarronar pels qui ens volen fer creure que això passava abans, però ara ja no.

Si això fos una classe normal —que no ho és, tot i que m’he esforçat perquè ho semblés— ara em tocaria de dir: demà continuarem. Però demà jo no conti-

5. Vegeu aquest fragment a les pàgines 18 i 19.

6. Inici de capítol a la pàgina 21.

nuaré. Molts potser trobaran rància la divisa que, recordant Maritain, ara faig meva: les altres facultats universitàries cerquen veritats de les quals ens puguem servir. Nosaltres hauríem de cercar la Veritat a la qual hem de servir.

Davant de tots voldria dir, encara, un parell de coses que ja no formen part de la classe, una classe que ja s'ha acabat.

Als centenars d'alumnes que han passat per les meves mans, els vull presentar les meves més sinceres excuses per tantes vegades que els he defraudat i no els he donat tot el que tenien dret a esperar de mi. I els dono les gràcies per tot el que m'han ensenyat.

Als companys professors –alguns dels quals són exalumnes– sí que els he de donar gràcies. Compleixo el manament de sant Pau: «Sigueu agraïts». I ho sóc per l'amistat que m'han ofert i per tot el que he après de tots. Però seria un ingrati si no posés al primer lloc aquell que, amb el seu estímulo constant, m'ha estat amic i mestre: en Pep Nadal, amb el qual no acabaré la *Història de la llengua catalana* que vam començar ara fa més de vint anys. Pep: gràcies per tot –per tot.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. Sant Jeroni va traduir-ho en llatí en aquests termes: «In principio erat verbum.» Tinc a la mà dues edicions catalanes de la Bíblia: una tradueix el Λόγος grec per 'Verb', l'altra per 'Paraula'. En tots els casos –Λόγος, Verbum, Verb, Paraula– ho escriuen en majúscula. Us dono gràcies a tots perquè, amb tantes paraules que us he dit i m'heu dit, m'he acostat a la Paraula. Gràcies. Fins demà o demà passat. No. Fins sempre.⁷

MARIÀNGELA VILALLONGA
Secció Filològica

7. Pàgines 24-26.

Un llibre: *Homilies de Medinyà*

Un any després de la seva mort, Modest Prats continua viu en el record dels seus amics. Quan ens trobem, ell és encara un tema de conversa i, molt sovint, el principal tema de conversa, potser no és estrany tenint en compte la seva fortíssima personalitat. Una vegada, el Josep M. Fonalleras va escriure: «Aquest sacerdot és un savi que ha transmès saviesa i bonhomia a moltes generacions de creients, agnòstics i ateus». Jo formo part dels descreguts, però he compartit amb Modest Prats —si se'm permet la irreverència— la fe en una altra religió també verdadera, una mena de comunió dels sants, oficiada en els seus millors moments per un noi que es diu Guardiola.

Quan vaig conèixer en Modest, em vaig adonar aviat que era un orador inigualable, i que convenia conservar i fixar algunes de les seves intervencions orals: homilies, sermons, conferències. Vam començar a parlar d'un projecte de llibre que duria per títol *Homilies de Medinyà*. Durant molt de temps, hi havia un títol i prou. La proposta li va agradar: per la rima fàcil amb *Organyà*, perquè era historiador de la llengua i per la quantitat enorme d'homilies que ell havia arribat a dir. Ja sé que els escrits i els parlaments de Modest Prats són gairebé sempre de tema religiós i d'intenció religiosa, però per mi, en el millor dels casos (i el millor dels casos és la Bíblia), els textos religiosos són literatura. En parlàvem sovint, d'aquest projecte, però no avançàvem; fins que em va telefonar un dia, el 27 d'octubre de 2009, i em va dir: «Només una cosa, m'han diagnosticat el mateix que al Pasqual Maragall. Em pots fer una gestió? M'agradaria veure'l per comentar coses de la nostra malaltia». Vaig trucar a en Pasqual Maragall i li ho vaig explicar. Li vaig preguntar: «Te'n recordes, d'ell?»; i em va respondre: «Sí, el mossèn savi de Girona». La trobada va ser molt emotiva.

A partir del diagnòstic, potser per la consciència de la malaltia, en Modest va posar un interès més actiu en el projecte del llibre i, amb la col·laboració del seu

amic Salomó Marquès, va anar aplegant els seus textos més literaris. Uns anys abans, ell havia publicat a Olot un text rigorosament literal que va cridar l'atenció de Màrius Serra perquè no era un escrit de filologia, sinó de literatura de creació. L'Alzheimer és una malaltia molt cruel perquè despersonalitza els que la pateixen i crec que l'edició d'aquest llibre va allargar la vida i la consciència personal d'en Modest. Alguns amics de Girona m'han dit que el dia que van presentar el llibre, el 29 d'octubre de 2011, va ser probablement l'últim dia en què en Modest va ser ell mateix.

Estic convençut que a partir de la publicació d'aquest llibre s'ha d'afegir *escriptor* al reguitzell de títols que el defineixen: capellà, professor, filòleg, teòleg, traductor, escriptor... I estic convençut que conté alguns textos memorables, d'aquells que no s'obliden mai. Com diu ell: «Vam haver d'aprendre a descobrir Catalunya, vam créixer en un país derrotat. Ara em pregunto: haurem també estat capaços de salvar el futur?».

XAVIER FOLCH
Editor

«Oració de les mans», poema de Modest Prats

Hi ha una cosa que acaba de dir en Xavier Folch que em sembla que es claríssima i que avui també s'havia de reivindicar, que és la figura d'en Modest escriptor. Tindríem uns quants textos seus —alguna excursió al món de la ficció, apunts d'un dietari— que servien per defensar, per dir-ho així, el seu vessant més creatiu, però hi ha un poema —bé, en tot cas, es pot llegir com un poema— que ens informa d'un Modest sensible i evocador. És l'«Oració de les mans», que ell escriu pocs dies abans d'ordenar-se sacerdot, quan té vint-i-tres anys.

Cal entendre una mica el context, almenys un parell d'apunts. El seu pare, el desembre de 1936, és assassinat al cementiri de Montcada, i la mare, vídua, fa tot el que pot per tirar endavant amb aquell nen orfe. La senyora Enriqueta tindrà una importància cabdal en la vida d'en Modest. La seva influència, per exemple, es pot percebre en un fragment de l'entrevista que jo mateix li vaig fer l'any 2005 per a un opuscle que es va editar amb motiu de l'atorgament del Premi Mestres 68. Hi deia: «Pot ser que a vegades hi hagi hagut en determinats ambients un cert desconcert per la meua condició de capellà, però no hi ha hagut cap concessió per aquest fet i ser capellà tampoc no m'ha privat de res en especial. Jo vaig anar a la universitat a ensenyar llengua i literatura, no pas a fer sermons. Però jo sóc sacerdot i he triat una forma de vida. T'explico un detall de la meua mare. Si a vegades parlàvem del dia del seu enterrament i jo li confessava que no sabia què dir, que no sabia com enfocar-ho, aleshores ella sempre em comentava que no hi havia cap dubte possible: “De què has de parlar? De Nostro Senyor!”».

Justament el poema s'entén molt millor amb aquesta explicació de la mare. Al final de l'entrevista, en Modest em va ensenyar el calze que li va regalar la senyora Enriqueta per a la cerimònia de la primera missa. Me'n va explicar la sim-

bologia: «Sobre una base esmaltada de color verd hi ha claus, els claus del ferrer. La terra, l'origen, la memòria. Al voltant de la copa, tot d'estrelles, una mirada cap al cel. Al dors, una inscripció: "La mare ha cisellat amb els seus sacrificis aquest calze"».

ORACIÓ DE LES MANS

Tenim la pell dura, Senyor. Hem heretat el contacte del mall i l'enclusa.

Fem flaire dels cascos dels cavalls que varen cremar els tres ferrers de les alegries.

Són roges d'estar al costat de la fornal, esperant la roentor de la rella.

Hem aguantat la pipa, hem agafat el martell, hem apretat, crispades, un grapat de terra de Montcada quan el cos caigué al fossar, esbardellat el crani per les bales.

Hem amanyagat les anques dels poltres i les eugues.

Hem pecat moltes, moltes vegades!

Hem menat la carreta al prat de les Salanques.

Hem munyit les cabres, hem tocat totes les pedres de cal Cama Gros d'Aransa.

Hem deixat la suor en l'aparell del telèfon.

Ens hem punxat amb l'agulla, quan tots dormien i els vestits no eren acabats encara.

Hem tocat la paella, la cassola, els alls, les cebes, la mà de morter.

Hem... Hem fet tantes altres coses que Vós sabeu, Senyor.

Per què, doncs, ens voleu ungir?

Per què, Senyor, ens trieu per beneir i per consagrar?

Per què, si són aspres, quadrades, brutes de tantes coses?

Per què voleu que ens vinguin a besar, si tothom s'adonarà que són mans d'un ferrer, d'una telefonista, d'un pagès? Per què sóc aquí, Senyor?

Per què no en teniu prou del pessebre de Betlem, del ribot de Natzaret, del martiri del Calvari?

Per què voleu sentir cada matí olors dels prats d'Aransa, asprors del mall, la terra sagrant d'un 3 de desembre a Montcada?

Per què, Senyor, per què?

Digneu-vos, Senyor, a consagrar i santificar aquestes mans per la unció i benedicció vostra, a fi que tot el que beneixin quedi beneït i tot el que consagrin, quedi consagrat i santificat en el nom de nostre Senyor Jesucrist.

Gràcies, Senyor.

JOSEP MARIA FONALLERAS
Escriptor

Cloenda

És clar que la Sala Prat de la Riba de l'Institut està plena d'amics de Modest Prats. Alguns que no han pogut venir han fet arribar la seva adhesió a l'acte: són Joan A. Argenter, membre de la Secció Filològica i director de la Càtedra UNESCO de Diversitat Lingüística i Cultural; Josep Antoni Grimalt, catedràtic emèrit de la Universitat de les Illes Balears, i Armand Puig, degà de la Facultat de Teologia de Catalunya. Amics, col·legues i deixebles de Modest Prats ens han parlat emotivament d'aquest home de Déu, servidor i estudiós; d'aquest home de país, compromès i entusiasta; d'aquest home de cultura, pensador i crític. Referent en molts aspectes, i historiador de la llengua, defensor de la llengua, amic de molta gent, mestre amb deixebles, cosa que no es pot dir de tothom. Gràcies a tots els que han parlat, perquè tots ens han presentat l'home i el savi. El recordarem en les seves pròpies paraules i, sobretot, en les que s'han sentit aquí. Moltes gràcies per la vostra participació i per la vostra presència.

JOANDOMÈNEC ROS
President de l'IEC

LLISTA DE MEMBRES DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS AMB UNA BIOGRAFIA PUBLICADA
A LA COLLECCIÓ «SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES»

ALCOVER I SUREDA, Antoni M.	(1862-1932)
ALÒS-MONER I DE DOU, Ramon d'	(1885-1939)
ALSINA I BOFILL, Josep	(1904-1993)
ANGLADA I D'ABADAL, M. Àngels	(1930-1999)
ARAMON I SERRA, Ramon	(1907-2000)
BASTARDAS I PARERA, Joan	(1919-2009)
BATALLER I CALATAYUD, Josep Ramon	(1890-1962)
BOFILL I PICHOT, Josep M.	(1860-1938)
BOLÒS I CAPDEVILA, Oriol de	(1924-2007)
BROCÀ I DE MONTAGUT, Guillem M. de	(1850-1918)
CARIA, Rafael	(1941-2008)
CARNER I PUIG-ORIOI, Josep	(1884-1970)
CARRERAS I ARTAU, Joaquim	(1894-1968)
CASACUBERTA I ROGER, Josep M. de	(1897-1985)
CASASSAS I SIMÓ, Enric	(1920-2000)
CASASSAS I SIMÓ, Oriol	(1923-2012)
CERVERA I ASTOR, Leandre	(1891-1964)
CLASCAR I SANOU, Frederic	(1873-1919)
COLOMER I POUS, Eusebi	(1923-1997)
COROMINES I MONTANYA, Pere	(1870-1939)
DOMINGO I SANJUÁN, Pere	(1896-1979)
DURAN I SANPERE, Agustí	(1887-1975)
ESTEVE I SUBIRANA, Antoni	(1902-1979)
FABRA I POCH, Pompeu	(1868-1948)
FARGAS I ROCA, Miquel A.	(1858-1916)
FOLCH I TORRES, Joaquim	(1886-1963)
FONT I QUER, Pius	(1888-1964)
FONTSERÈ I RIBA, Eduard	(1870-1970)
FUSTER I ORTELLS, Joan	(1922-1992)
GUIMERÀ I JORGE, Àngel	(1845-1924)
JARDÍ I BORRÀS, Ramon	(1881-1972)
LLUCH I MARTÍN, Enric	(1928-2012)
MARAGALL I GORINA, Joan	(1860-1911)
MARGALEF I LÓPEZ, Ramon	(1919-2004)
MARTORELL I TRABAL, Francesc	(1887-1935)
MIRET I SANS, Joaquim	(1858-1919)
MOLL I CASASNOVAS, Francesc de Borja	(1903-1991)
NICOLAU D'OLWER, Lluís	(1888-1961)
OLIVER I TOLRÀ, Miquel dels Sants	(1864-1920)
PI I SUNYER, August	(1879-1965)

PIJOAN I SOTERAS, Josep	(1881-1963)
PRAT DE LA RIBA I SARRÀ, Enric	(1870-1917)
PRATS I DOMINGO, Modest	(1936-2014)
PREVOSTI I PELEGRÍN, Antoni	(1919-2011)
PUIG I CADAFALCH, Josep	(1867-1956)
ROCA-PONS, Josep	(1914-2000)
RUBIÓ I BALAGUER, Jordi	(1887-1982)
RUBIÓ I LLUCH, Antoni	(1856-1937)
RUYRA I OMS, Joaquim	(1858-1939)
SAGARRA I DE SISCAR, Ferran de	(1853-1939)
SARDÀ I DEXEUS, Joan	(1910-1995)
SARSANEDAS I VIVES, Jordi	(1924-2006)
SEGALÀ I ESTALELLA, Lluís	(1873-1938)
SERRA I HÚNTER, Jaume	(1878-1943)
SERRA I RÀFOLS, Josep de C.	(1900-1971)
SOLÉ I SABARÍS, Lluís	(1908-1985)
TEIXIDOR I BATLLE, Josep	(1920-1989)
TERRADAS I ILLA, Esteve	(1883-1950)
TRIAS I FARGAS, Ramon	(1922-1989)
TRUETA I RASPALL, Josep	(1897-1977)
TURRÓ I DARDER, Ramon	(1854-1926)
VALLS I TABERNER, Ferran	(1888-1942)
VILA I DINARÈS, Pau	(1881-1980)
VILLANGÓMEZ I LLOBET, Marià	(1913-2002)

SEMBLANCES BIOGRÀFIQUES

Títols publicats

- [1] Manuel RIBAS I PIERA, *Josep Puig i Cadafalch, cofundador i membre il·lustre de l'IEC* (1996)
- [2] Josep M. CAMARASA, *Ramon Turró, un modernista al laboratori* (1997)
- [3] Josep CARRERAS, *August Pi i Sunyer. Semblança biogràfica* (1998)
- [4] Manuel SUBIRÀ, *Pere Domingo. Semblança biogràfica* (1998)
- [5] Albert BALCELLS, *Enric Prat de la Riba i l'Institut d'Estudis Catalans* (1998)
- [6] Oriol CASASSAS, *Miquel A. Fargas i Roca i els nous horitzons* (1999)
- [7] Xavier BARRAL, *Josep Pijoan. Del salvament del patrimoni artístic català a la història general de l'art* (1999)
- [8] M. Àngels Anglada i d'Abadal. *Sessió en memòria* (1999)
- [9] Eulàlia DURAN, *Agustí Duran i Sanpere. Semblança biogràfica* (2000)
- [10] Francesc FONTBONA, *Joaquim Folch i Torres. Semblança biogràfica* (2000)
- [11] Jordi SALES, *Jaume Serra i Hünter. Semblança biogràfica* (2000)
- [12] Carles MIRALLES i ANSCARI M. MUNDÓ, *Lluís Nicolau d'Olwer. Semblança biogràfica* (2000)
- [13] Josep M. FONT, *Guillem M. de Brocà. Semblança biogràfica* (2000)
- [14] Oriol de BOLÒS, *Pius Font i Quer. Semblança biogràfica* (2000)
- [15] Antoni ROCA, *Esteve Terradas i Illa. Semblança biogràfica* (2000)
- [16] Joan VENY, *Antoni M. Alcover i Sureda. Semblança biogràfica* (2000)
- [17] Pere LLUÍS FONT, *Joaquim Carreras i Artau. Semblança biogràfica* (2000)
- [18] *Enric Casassas i Simó. Sessió en memòria* (2000)
- [19] David SERRAT, *Lluís Solé i Sabarís. Semblança biogràfica* (2000)
- [20] *Ramon Aramon i Serra. Sessió en memòria* (2001)
- [21] Antoni SERRA I RAMONEDA, *Joan Sardà i Dexeus. Semblança biogràfica* (2001)
- [22] Aina MOLL, *Francesc de Borja Moll. Semblança biogràfica* (2001)
- [23] *Josep Roca-Pons. Sessió en memòria* (2001)
- [24] Josep ENRÍC LLEBOT, *Eduard Fontserè i Riba. Semblança biogràfica* (2002)
- [25] Carles MIRALLES, *Lluís Segalà i Estalèlla. Semblança biogràfica* (2002)
- [26] Albert BALCELLS, *Ramon d'Alòs-Moner i de Dou. Semblança biogràfica* (2003)
- [27] Jaume CABRÉ, *L'ocellot sinistre. Semblança biogràfica d'Àngel Guimerà* (2003)
- [28] Pere LLUÍS FONT, *Eusebi Colomer i Pous. Semblança biogràfica* (2003)
- [29] Ricard GUERRERO, *Josep Alsina i Bofill, amor a la professió, amor a la llengua, amor al país. Semblança biogràfica de Josep Alsina i Bofill* (2003)
- [30] M. Teresa FERRER, *Joaquim Miret i Sans. Semblança biogràfica* (2003)
- [31] Josep M. MAS I SOLENCH, *Ferran Valls i Taberner. Semblança biogràfica* (2004)
- [32] Oriol CASASSAS, *Josep Trueta i Raspall, el símbol. Semblança biogràfica de Josep Trueta i Raspall* (2004)
- [33] Salvador REGUANT, *Josep Ramon Bataller i Calatayud. Semblança biogràfica* (2004)
- [34] *Marià Villangómez. Sessió en memòria* (2004)
- [35] Carles A. GASÒLIBA, *Ramon Trias i Fargas. Semblança biogràfica* (2004)
- [36] *Homenatge a Joaquim Ruyra en el centenari de 'Marines i boscatges' (1903-2003)* (2005)
- [37] Manuel CASTELLET, *Josep Teixidor i Batlle. Semblança biogràfica* (2005)

- [38] Carles MIRALLES, «Un xic exòtic i desorientat». *Semblança de Joan Maragall l'últim any de la seva vida* (2005; 1a reimpr., 2011)
- [39] Ramon Margalef. *Sessió en memòria* (2005)
- [40] Eva SERRA, *Ferran de Sagarra i de Siscar. Semblança biogràfica* (2005)
- [41] Josep MASSOT, *Jordi Rubió i Balaguer. Semblança biogràfica* (2005)
- [42] Joan VILÀ-VALENTÍ, *Pau Vila i Dinarès. Semblança biogràfica* (2006)
- [43] Joan SOLÀ, *Pompeu Fabra i Poch. Semblança biogràfica* (2006; 1a reimpr., 2011)
- [44] Albert BALCELLS, *Francesc Martorell i Trabal. Semblança biogràfica* (2006)
- [45] Jacint CORBELLA, *Antoni Esteve i Subirana. Semblança biogràfica* (2006)
- [46] Oriol CASASSAS, *Leandre Cervera i Astor. Semblança biogràfica* (2007)
- [47] Josep VALLVERDÚ, *Josep Carner i Puig-Oriol. Semblança biogràfica* (2008; 1a reimpr., 2011)
- 48 Albert BALCELLS, *Antoni Rubió i Lluch, historiador i primer president de l'Institut d'Estudis Catalans* (2008)
- 49 *Oriol de Bolòs i Capdevila. Sessió en memòria* (2009)
- 50 Joaquim MOLAS, *Miquel dels Sants Oliver i Tolrà. Semblança biogràfica* (2009)
- 51 Josep M. CAMARASA, *Josep M. Bofill i Pichot. Semblança biogràfica* (2009)
- 52 *Jordi Sarsanedas. Sessió en memòria* (2010)
- 53 *Rafael Caria. Sessió en memòria* (2010)
- 54 *Joan Bastardas. Sessió en memòria* (2011)
- 55 *Josep M. de Casacuberta i Roger. Sessió en memòria* (2012)
- 56 Josep MASSOT I MUNTANER, *Frederic Clascar i Sanou. Semblança biogràfica* (2012)
- 57 Albert BALCELLS, *Pere Coromines i Montanya. Semblança biogràfica* (2013)
- 58 *Antoni Prevosti i Pelegrín. Sessió en memòria* (2013)
- 59 Eulàlia DURAN, *Joan Fuster. Semblança biogràfica* (2013)
- 60 Eva SERRA, *Josep de C. Serra i Ràfols. Semblança biogràfica* (2013)
- 61 *Oriol Casassas i Simó. Sessió en memòria* (2014)
- 62 *Enric Lluch i Martín. Semblança biogràfica* (2014)
- 63 *Ramon Jardí i Borràs. Semblança biogràfica* (2015)
- 64 *Modest Prats i Domingo. Sessió en memòria* (2016)

